

ТАҚРИЗ

ба рисолаи диссертациони Ғаниев Начмиддин Хуршедович дар мавзӯи
“Таъсири гепатопротектории маҷмӯи растаниҳои доруғии маводи
«Гепатрил» ҳангоми осеби токсикии чигар бо СС14”, барои дарёфти
дараҷаи илмии номзади илмҳои фарматсевтӣ аз рӯйи ихтисоси 14.03.06 –
Фармакология, фармакологияи клиникӣ.

Мубрамии мавзӯи таҳқиқоти. Айни замон, шумораи зиёди гепатопротекторҳои гиёҳӣ, аз ҷумла аз хори қарроқ (карсил, силимфан, силибан, легалон ва ғайра) ва табиаташон синтетикӣ (эссентсиал, урсосан, холудексан) мавҷуданд. Дар асоси фосфолипидҳои эссенсиалӣ Н-эсепурӣ, эсфаж, эсливро ва ғайраҳо офарида шудаанд. Гепатопротекторҳои мавҷуда танҳо ба зинаҳои алоҳидаи патогенези бемориҳои шадид ва музмини чигар таъсир расонида, на ҳама вақт натиҷаи дилхоҳ медиҳанд. Таҳлили гепатопротекторҳои гуногун нишон медиҳад, ки айни замон самараноктарин дору кислотаи урсодезоксихоликӣ (КУДХ) маҳсуб меёбад, ки рушди некрози ҳуҷайраҳои чигарро пешгирӣ мекунад ва паҳншавии бофтаи чандири (фиброзиро) дар чигар коҳиш медиҳад. Илова бар ин, чунин шуморида мешавад, ки КУДХ хосияти зиддивирӯсӣ (ба муқобили вирусҳои В ва С – ро) дорад.

Бисёр доруҳои гиёҳӣ ба ҳолати функционалии мембранаи гепатоситҳо ва дар ин замина мусоидат ба муътадилшавии равандҳои метаболикии чигар ва барқарорсозии сохторӣ он мусоидат мекунанд. Дар айни замон, доруҳои гепатопротекторӣ, ки хосиятҳои антиоксидантӣ, муътадилсозии мембрана, бартарафи захролудшавӣ, талхаронӣ, иммуномодуляторӣ ва дигар намудҳои таъсири фармакологӣ ва биокимиёвӣ доранд, васеъ истифода бурда мешаванд (Смольякова М.Б. ва муалифон 2011).

Дараҷаи коркарди илмии проблемаи мавриди омӯзиш. Бо назардошти камбудӣ доруҳои гепатопротектории рустанигӣ дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон коркард ва омӯзиши маводи нави гепатопротекторӣ “Гепатрил”, дар асоси рустанҳои шифоии таркибашон аз моддаҳои фаъоли биологӣ ғанӣ решаи ширинбия «*Glycyrrhiza glabra L.*», астрагали фаҳдошта «*Astragalus lasiosemius Boiss.*», пӯстлохи дарахти тӯс «*Betula servchanica V.*» ва лагенарияи маъмулӣ «*Lagenaria siceraria*». ки таъсироти гепатопротекторӣ ва мембраноҳифозатиро доро мебошанд ва дар табобат ва пешгирии

бемориҳои чигар ва гепатобиллиари муҳиманд яке аз проблемаҳои мубрам баҳисоб меравад.

Аҳамияти назариявии таҳқиқот. Натиҷаҳои таҳқиқот дар кафедраҳои физиологияи потологӣ, фармакология ва биохимияи донишгоҳҳои Тоҷикистон тибқи мавзӯҳои "Қорқарди равишҳои инноватсионӣ бехатарии биологии организмҳои зиндаро муайянкунанда, инчунин хосиятҳои муҳофизатӣ ва зиддиилтиҳобии "Гепатрил", мавриди истифодабарӣ қарор гирад.

Моҳияти амалӣ таҳқиқот. Қорӣ намудани "Гепатрил", ҳамчун гепатопротектори нав, ки бо истифодаи растаниҳои шифобахши флораи Тоҷикистон таҳия шудааст, рӯйхати гепатопротекторҳои растанигии ватаниро пурра намуда, ба беҳтар намудани табобат ва пешгирии тағйиротҳои бемориҳои музмини чигар мусоидат карда метавонад.

Вазифаҳои таҳқиқот.

1. Тайёр кардаи иловаи фаъоли биологӣ дар асоси растаниҳои шифобахши Тоҷикистон - «Гепатрил»

2. Таҳлили таркиби биохимиявии баъзе растаниҳои шифобахш бо мақсади ба вуҷуд овардани иловаи фаъоли биологии «Гепатрил».

3. Омӯзиши хуни периферии ҳайвонҳои таҷрибавӣ ҳангоми гирифтори гепатити токсикӣ, тавассути захролудкунӣ бо CCl_4 ба вуҷуд оварда бо мақсади муайянсозии самаранокии таъсири маводи «Гепатрил».

4. Омӯзиши таъсири «Гепатрил» ба баъзе тағйироти биокимиёӣ ва морфологии чигари ҳайвоноти таҷрибавӣ, ки аз захролудшавӣ осеб дидаанд.

5. Таҳқиқоти таъсири аллергияи "Гепатрил" ҳангоми захролудшавии шадид.

Соҳтор ва ҳаҷми диссертатсия. Диссертатсия дар ҳаҷми 147 саҳифа, пешниҳоди 19 ҷадвал ва 38 расм мураттаб гардида, аз қисматҳои зерин: рӯйхати ихтисорот, муқаддима, шарҳу тавзеҳи адабиёт, мавод ва усулҳои таҳқиқот, натиҷаҳо ва муҳокимаи онҳо, ҷамъбаст, хулосаҳо, рӯйхати адабиётҳо, ки 145 манбаъ (116 манбаи ватанӣ ва кишварҳои ИДМ, 29 муаллиф аз хориҷи дур) таркиб ёфтааст.

Дар муққадима мубрамияти мавзӯ, мақсад ва вазифаҳои таҳқиқот, объект ва усулҳои таҳқиқот инчунин навгонии илмӣ ва аҳмияти амалии натиҷаҳои бадастомада якҷоя бо саҳми шахсии унвончӯ ба таври кофӣ дар қисмати муқаддимаӣ оварда шудааст.

Дар боби якуми диссертатсия. Муаллиф ҳамаи сарчашмаҳои ба мавзӯ алоқамандро аз адабиётҳои ватанию хориҷӣ дар шаҳри адабиётҳо овардааст. Самтҳои асосии таъобати беморони гуногуни ҷигар бо растаниҳои хосияти гепатопротектори ва зиди вируси, инчунин истифодабарии онҳо дар тиб ва фарматсия, таҳлили бозори маводҳои дорувои, ки хосияти гепатопротектори дошта, ки бар зиди касалиҳои гуногуни ҷигар истифода мешаванд, инъикоскунандаи мубрамияти мавзӯи интиҳобгардидаи таҳқиқот мебошан.

Дар боби дууми диссертатсия унвонҷӯ тавсифи муфассали усулҳо ва объектҳои таҳқиқот шаҳр додааст. Тавсифи усулҳои муайянкунии сифатӣ модаҳои фаъоли биологӣ дар таркиби маводи растанигии “Гепатрил”, усулҳои асосии физико-кимиёвӣ, биохимиявӣ, фармакологӣ ва морфологӣ оварда шудаанд.

Дар боби сеюми диссертатсия муаллиф омӯзиши моддаҳои фаъоли биологӣ ва таркиби сифатии пайвастаҳои фаъоли биологӣ нишондодҳои физико-кимиёвӣ, омӯзиши анатомии растаниҳои истифодашуда омӯзиши металлҳои вазнини маводи “Гепатрил” -ро овардааст. Инчунин муоинаи биохимияии таркиби хуни ҳайвоноти таҷрибавӣ ҳангоми гепатити шатид, зершадид ва музмин ҳангоми захролудшавӣ бо СС14 дар давоми 10,30,90, шабонарӯз овардааст.

Дар боби чорум унвонҷӯ маълумотҳо дар бораи тағиротҳои морфологӣ узвҳои калламушон ҳангоми захролудкуни бо СС14 ва таъобат бо маводҳои хосияти гепатопротектори доштаи маводҳо овардашудааст. Инчунин муайян намудани миқдори марговарии маводи “Гепатрил” дар мушони сафед нишондода шудааст. Омӯзиши нишондиҳандаҳои ҳоби этаминалии ҳавонот, таъсири аллергенӣ ва таъсири ба ангезишовари, фоизи зиндамондани каламушҳо, лахташавии хуни каламушҳо ҳангоми таҷриба гузаронидан бо маводи “Гепатрил” оварда шудааст.

Дар боби панҷум баррасии натиҷаҳои таҳқиқот барои пешниҳод намудани маводи растанигии “Гепатрил” ки аз ашиёи хоми ватанӣ бадаст оварда шудааст маълумотҳо овардашудааст.

Кори диссертатсионии Ғаниев Н.Х., мусбат арзёбӣ намуда, зарур аст, ки баъзан камбудии онро қайд намоем:

1. Муаллиф барои ба даст овардани маводи “Гепатрил” ҳангоми интиҳоби таносубҳо танҳо ҷавҳарҳои спирти этилиро интиҳоб намудааст. Ба андешаи мо барои муқоиса спирти этилиро бо дигар экстрагентҳо ба мақсад қобили қабул мебуд.

2. Ҳангоми омӯзиши захрнокии шадид LD₅₀ маводи растанигии “Гепатрил”-ро танҳо дар мушҳо омухта шудааст, хуб мешуд, ки ин таҷриба дар каламушҳо ва харгушон баргузор мегашт. Ҳангоми захролудкунӣ бо чорхлориди карбон дар вояи 0,2мл/кг омухта шудааст ин захрнокии музминро муайян менамояд. Агар ҳангоми омӯзиши шадид ба вояи 0,4 мл/кг мебуд қобили қабул доништа мешуд.
3. Аз матни рисолаи диссертатсия мавҷудияти санадҳои меъёрии дасдиқшуда оид ба шарбати “Гепатрил” (ИФБ) тасдиқ ёфтааст. Аммо дар бораи шарбати “Гепатрил” (ИФБ) на дар диссертатсия на дар афтореферат маълумотҳо наоварда шудааст. Хуб мешуд, ки маълумотҳои шарбатро пешниҳод менамуденд.

Эродҳои мазкур принципаӣ набуда сатҳи кори Ғаниев Наҷмиддин Хуршедовичро, ки дар сатҳи баланди илмӣ иҷро шудааст коста намегардонад.

Хулоса

Кори диссертатсионии Ғаниев Наҷмиддин Хуршедович дар мавзӯи “Таъсири гепатопротектории маҷмӯи растаниҳои доругии маводи «Гепатрил» ҳангоми осеби токсикӣ чигар бо СС14”, барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои фарматсевтӣ аз рӯи ихтисоси 14.03.06 – Фармакология, фармакологияи клиникӣ, рӯи мубрамият, навгонии илмӣ, аҳамияти илмию амалӣ, муҳтаво ва интишорот ба талаботи “Тартиб додани дараҷаҳои илмӣ”, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, №267 тасдиқ шудааст, пурра ҷавобгӯ ҳисобида мешавад ва муаллиф ба гирифтани дараҷаи илмӣ номзади илмҳои фарматсевтӣ аз рӯи ихтисоси 14.03.06 – Фармакология, фармакологияи клиникӣ, сазовор доништа мешавад.

Муқарризи расмӣ:

мудирони лабораторияи фармакологияи
Институту химия ба номи В.И. Никитини
АМИТ, доктори илмҳои тиб, профессор,
Узви вобастаи АМИТ,

Раҳимов И. Ф.

Суроға: 734063, ш. Душанбе, кучаи Айнӣ 299/2
Телефон: (+992 37) 225-80-36, (+992)919002462

Имзои Раҳимов Исмаилюлло Фатхуллоевич:
Сардори шувбаи кадрҳои институт Раҳимова Ф.А.

